Teismo praktikos rinkinys

GENERALINIO ADVOKATO
EVGENI TANCHEV IŠVADA,
pateikta 2018 m. rugsėjo 20 d.[1]

Byla C-430/17

Walbusch Walter Busch GmbH & Co. KG
prieš
Zentrale zur Bekämpfung unlauteren Wettbewerbs Frankfurt am Main eV

(*Bundesgerichtshof* (Aukščiausiasis Federalinis Teismas, Vokietija) prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Vartotojų apsauga – Direktyvos 2011/83/ES 6 straipsnio 1 dalis ir 8 straipsnio 4 dalis – Informacijai taikomi reikalavimai sudarant nuotolinės prekybos sutartis ir sutartis ne prekybai skirtose patalpose – Direktyvos 2011/83 8 straipsnio 4 dalies taikymo sritis ir pareigų pateikti informaciją dėl sutarčių, sudaromų „naudojant nuotolinės komunikacijos priemones, dėl kurių nėra pakankamai vietos ar laiko informacijai pateikti“, pakeitimas – Reklaminis prospektas, kuriame pateikiama nuoroda į hipersaitą, leidžiantį rasti konkrečią informaciją apie teisę atsisakyti sutarties – Pareiga pateikti Direktyvos 2011/83 6 straipsnio 1 dalies h punkte ir I priedo B dalyje nustatytą pavyzdinę sutarties atsisakymo formą – Chartijos 16 straipsnis ir laisvė užsiimti verslu – Saviraiškos ir informacijos laisvė vykdant reklaminę veiklą pagal Chartijos 11 straipsnį“

I. Įžanga

1. Ši byla iš esmės yra susijusi su tuo, kaip turi būti aiškinama Direktyvos 2011/83/ES[2] 8 straipsnio 4 dalyje vartojama frazė „nuotolinės komunikacijos priemonės, dėl kurių nėra pakankamai vietos ar laiko informacijai pateikti“, taigi ir Direktyvos 2011/83 6 straipsnio 1 dalies reikalavimų dėl informacijos, kurią prekiautojai turi pateikti vartotojams prieš jiems įsipareigojant pagal nuotolinės prekybos arba ne prekybos patalpose sudarytą sutartį, pakeitimo aplinkybės.

2. Direktyva 2011/83 buvo panaikintos ir pakeistos 1985 m. gruodžio 20 d. Tarybos direktyva 85/577/EEB dėl vartotojų apsaugos, susijusios su sutartimis, sudarytomis ne prekybai skirtose patalpose[3], ir 1997 m. gegužės 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 97/7/EB dėl vartotojų apsaugos, susijusios su nuotolinės prekybos sutartimis[4], taip supaprastinant ir atnaujinant šių

1 Originalo kalba: anglų.

2 2011 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl vartotojų teisių, kuria iš dalies keičiamos Tarybos direktyva 93/13/EEB ir Direktyva 1999/44/EB bei panaikinamos Tarybos direktyva 85/577/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 97/7/EB (OL L 304, 2011, p. 64).

3 OL L 372, 1985, p. 31; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 1 t., p. 262.

4 OL L 144,1997, p. 19; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 3 t., p. 319.

direktyvų saugomas teises ir šiuo tikslu jas įtvirtinant kuo labiau suderintame teisės akte[5]. Taip buvo priimta Direktyvos 2011/83 8 straipsnio 4 dalis, todėl Teisingumo Teismo prašoma pirmą kartą išaiškinti frazę „nuotolinės komunikacijos priemonės, dėl kurių nėra pakankamai vietos ar laiko informacijai pateikti“, nes ji taikoma nuotolinės prekybos sutartims.

3. Konkrečiau, prekiautojas, kuris, siekdamas parduoti neperšlampamas striukes, į žurnalus įdėjo reklaminius prospektus (juose yra nuplėšiama užsakymų paštu kortelė), teigia, kad turi teisę remtis Direktyvos 2011/83 8 straipsnio 4 dalimi. Todėl teigiama, kad iš prekiautojo reikalaujama vartotojus, prieš jiems sudarant nuotolinio striukių pardavimo sutartį, tik informuoti apie jų teisę atsisakyti sutarties, o ne pateikti papildomą informaciją, kaip nustatyta Direktyvos 2011/83 6 straipsnio 1 dalies h punkte. Šį Direktyvos 2011/83 8 straipsnio 4 dalies aiškinimą ginčija Vokietijos *Zentrale zur Bekämpfung des unlauteren Wettbewerbs eV* (Nesąžiningos konkurencijos prevencijos tarnyba), toje valstybėje pradėjusi teisminį ginčą, kuris yra pagrindinės bylos dalykas.

4. Jeigu prekiautojas galėtų remtis Direktyvos 2011/83 8 straipsnio 4 dalimi, pagrindinė byla taip pat būtų susijusi su tuo, ar prekiautojas informaciją apie teisę atsisakyti sutarties privalo pateikti pačiame prospekte, ar pakaktų pateikti interneto adresą, pagal kurį būtų galima rasti tokią informaciją. Į tą patį klausimą reikės atsakyti kalbant apie pavyzdinę sutarties atsisakymo formą, kurią galima rasti Direktyvos 2011/83 I priedo B dalyje ir į kurią nuoroda pateikiama Direktyvos 2011/83 6 straipsnio 1 dalies h punkte ir 11 straipsnio 1 dalyje.

II. Teisinis pagrindas

A. ES teisė

1. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija

5. Chartijos 11 straipsnio „Saviraiškos ir informacijos laisvė“ 1 dalyje nustatyta:

„Kiekvienas turi teisę į saviraiškos laisvę. Ši teisė apima laisvę turėti savo įsitikinimus, gauti bei skleisti informaciją ir idėjas nekliudant valdžios institucijoms ir nepaisant valstybių sienų.“

6. Chartijos 16 straipsnyje „Laisvė užsiimti verslu“ nustatyta:

„Laisvė užsiimti verslu pripažįstama pagal Sąjungos teisę ir nacionalinius teisės aktus bei praktiką.“

7. Chartijos 38 straipsnyje „Vartotojų apsauga“ nustatyta:

„Sąjungos politika užtikrina aukštą vartotojų apsaugos lygį.“

5 Žr. Weatherill, S., „The Consumer Rights Directive: how and why a quest for “coherence” has (largely) failed“, 49 (2012) *Common Market Law Review*, 1279, p. 1290. Tačiau, kaip nurodyta Direktyvos 2011/83 2 konstatuojamojoje dalyje, valstybėms narėms turi būti leidžiama toliau taikyti arba priimti nacionalines taisykles, susijusias su tam tikrais aspektais. Direktyvoje 2011/83 taip pat nustatytas paprastesnis 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyvos 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais (OL L 95, 1993, p. 29; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 2 t., p. 288) ir 1999 m. gegužės 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 1999/44/EB dėl vartojimo prekių pardavimo ir susijusių garantijų tam tikrų aspektų (OL L 171, 1999, p. 12; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 4 t., p. 223) pakeitimas.

2. Direktyva 2011/83

8. Direktyvos 2011/83 1 straipsnyje „Dalykas“ nustatyta:

„Šios direktyvos tikslas – pasiekti aukštą vartotojų apsaugos lygį ir taip prisidėti prie tinkamo vidaus rinkos veikimo suderinant tam tikrus valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų aspektus, susijusius su vartotojų ir prekiautojų sudarytomis sutartimis.“

9. Direktyvos 2011/83 6 straipsnio 1 dalies a–h punktuose nustatyta:

„1. Prieš vartotojui įsipareigojant pagal nuotolinės prekybos sutartį ar ne prekybai skirtose patalpose sudaromą sutartį ar atitinkamą pasiūlymą, prekiautojas aiškiai ir suprantamai pateikia vartotojui šią informaciją:

a) pagrindinės prekės ar paslaugos ypatybes, tiek, kiek tikslinga informacijos priemonės ir prekės ar paslaugos atžvilgiu;

b) prekiautojo tapatybės duomenis, pavyzdžiui, jo vardą, pavardę ar pavadinimą;

c) geografinį adresą, kuriuo įsisteigęs prekiautojas, ir prekiautojo telefono bei fakso numerius ir, jei turi, elektroninio pašto adresą, kad vartotojas galėtų greitai susisiekti su prekiautoju ir veiksmingai su juo bendrauti, ir, jei taikoma, prekiautojo, kurio vardu jis veikia, [geografinį] adresą ir tapatybės duomenis;

d) prekiautojo ir, jei taikoma, prekiautojo, kurio vardu jis veikia, veiklos vietos geografinį adresą, kuriuo vartotojas galėtų teikti skundus, jei šis adresas skiriasi nuo adreso, pateikto pagal c punktą;

e) bendrą prekių ar paslaugų kainą, į kurią įskaičiuoti mokesčiai, arba, jeigu dėl prekių arba paslaugų pobūdžio ši kaina yra tokia, kad pagrįstai negali būti apskaičiuota iš anksto, metod[ą], pagal kurį ši kaina apskaičiuojama, ir, jei taikoma, vis[as] papildom[as] gabenimo, pristatymo ir pašto išlaid[as] bei kit[as] išlaid[as] arba, jei tos papildomos išlaidos dėl pagrįstų priežasčių negali būti apskaičiuotos iš anksto, informacij[ą] apie tai, kad gali tekti apmokėti tas papildomas išlaidas. Tuo atveju, kai sudaroma neterminuota arba abonentinė sutartis, galutinę kainą sudaro visos sąskaitų pateikimo laikotarpio išlaidos. Kai už tokias sutartis imamas fiksuotas mokestis, galutinė kaina taip pat reiškia visas mėnesio išlaidas. Jeigu visos išlaidos negali būti pagrįstai iš anksto apskaičiuotos, turi būti nurodytas metodas, pagal kurį apskaičiuojama kaina;

f) naudojimosi nuotolinio ryšio priemonėmis sudarant sutartį išlaidas, jei jos apskaičiuojamos ne bazinės normos pagrindu;

g) apmokėjimo, pristatymo, sutarties vykdymo tvarką, laikotarpį, iki kurio prekiautojas įsipareigoja pristatyti prekes arba suteikti paslaugas, ir, jei taikoma, prekiautojo skundų nagrinėjimo tvarką;

h) jei taikoma teisė atsisakyti sutarties, naudojimosi šia teise sąlygas, laiko terminą ir tvarką pagal 11 straipsnio 1 dalį, taip pat pavyzdinę sutarties atsisakymo formą, pateiktą I priedo B dalyje[.]“

10. Direktyvos 2011/83 8 straipsnio 1 ir 4–7 dalyse nustatyta:

„1. Sudarant nuotolinės prekybos sutartis prekiautojas teikia 6 straipsnio 1 dalyje nurodytą informaciją vartotojui arba sudaromos sąlygos [sudaro sąlygas] susipažinti su ta informacija atsižvelg[damas] į naudojamas nuotolinio ryšio priemones aiškia bei suprantama kalba. Patvariojoje laikmenoje pateikiama informacija turi būti įskaitoma.

<…>

4. Jei sutartis sudaroma, naudojant nuotolinės komunikacijos priemones, dėl kurių nėra pakankamai vietos ar laiko informacijai pateikti, prekiautojas, prieš sudarydamas tokią sutartį, šiuose [šiose] priemonėse nurodo bent iki sutarties sudarymo pateiktiną informaciją apie pagrindines prekės ar paslaugos ypatybes, prekiautojo tapatybės duomenis, visą kainą, teisę atsisakyti sutarties, sutarties trukmę ir, jei sutartis neterminuota[,] – sutarties nutraukimo sąlygas, nurodytas 6 straipsnio 1 dalies a, b, e, h ir o punktuose. Kitą 6 straipsnio 1 dalyje nurodytą informaciją prekiautojas tinkamai teikia vartotojui, laikydamasis šio straipsnio 1 dalies.

5. Nedarant poveikio 4 dalies nuostatoms, jeigu prekiautojas skambina vartotojui telefonu siekdamas sudaryti nuotolinės prekybos sutartį, jis pokalbio su vartotoju pradžioje atskleidžia savo tapatybę ir, jei taikoma, asmens, kurio vardu jis skambina, tapatybę ir komercinį šio pokalbio tikslą.

6. Valstybės narės gali nustatyti, kad sudarant nuotolinę sutartį telefonu prekiautojas turėtų patvirtinti pasiūlymą vartotojui, kuris įsipareigoja tik pasirašęs pasiūlymą arba išsiuntęs rašytinį sutikimą. Valstybės narės taip pat gali nustatyti, kad tokie patvirtinimai turi būti pateikiami patvariojoje laikmenoje.

7. Prekiautojas vartotojui pateikia sudarytos sutarties patvirtinimą patvariojoje laikmenoje per pagrįstą laikotarpį nuo nuotolinės prekybos sutarties sudarymo ir ne vėliau kaip pristatant prekes arba prieš pradedant teikti paslaugą. Tame patvirtinime pateikiama:

a) visa 6 straipsnio 1 dalyje nurodyta informacija, išskyrus tuos atvejus, kai prekiautojas jau yra pateikęs informaciją vartotojui patvariojoje laikmenoje prieš sudarant nuotolinės prekybos sutartį; ir

b) jei taikoma, patvirtinimas, kad gautas vartotojo išankstinis aiškus sutikimas ir pripažinimas pagal 16 straipsnio m punktą.“

11. Direktyvos 2011/83 11 straipsnio „Naudojimasis teise atsisakyti sutarties“ 1 dalyje nustatyta:

„Prieš pasibaigiant sutarties atsisakymo laikotarpiui vartotojas praneša prekiautojui apie savo sprendimą atsisakyti sutarties. Šiuo tikslu vartotojas gali:

a) naudoti pavyzdinę I priedo B dalyje nustatytą atsisakymo formą; arba

b) pateikti nedviprasmišką pareiškimą, kuriame išdėstytas jo sprendimas atsisakyti sutarties.

Valstybės narės pavyzdinei sutarties atsisakymo formai nenustato jokių kitų oficialių reikalavimų, nei nustatytieji I priedo B dalyje.“

B. Nacionalinė teisė

12. *Bürgerliches Gesetzbuch* (Civilinis kodeksas, toliau – BGB) 355 straipsnio „Teisė atsisakyti vartojimo sutarčių“ 1 dalyje nustatyta:

„Jeigu vartotojui pagal įstatymą suteikiama teisė atsisakyti sutarties pagal šią nuostatą, tuomet vartotojo ir prekiautojo nebesaisto jų pareiškimai apie ketinimą sudaryti sutartį, jeigu vartotojas atsisako šio ketinimo pareiškimo per nustatytą terminą. Sutarties atsisakoma pateikiant pareiškimą prekiautojui. Pareiškime turi būti nedviprasmiškai nurodytas vartotojo sprendimas atsisakyti sutarties. Atsisakyme nereikia nurodyti jokių pagrindų. Pakanka atsisakymą išsiųsti tinkamu laiku, kad termino būtų laikomasi.“

13. BGB 312d straipsnio „Informacijai taikomi reikalavimai“ 1 dalyje nustatyta:

„Jeigu sutartys sudaromos ne prekybai skirtose patalpose ir sudaromos nuotolinės prekybos sutartys, prekiautojas privalo informuoti vartotoją, kaip nustatyta *Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuche* (Civilinio kodekso įgyvendinimo įstatymas, toliau – EGBGB) 246a straipsnyje. Išskyrus atvejus, kai sutarties šalys aiškiai susitarė kitaip, informacija, kurią prekiautojas pateikia vykdydamas šią pareigą, tampa sutarties dalyku.“

14. BGB 312g straipsnio „Teisė atsisakyti sutarties“ 1 dalyje nustatyta:

„Jeigu sutartys sudaromos ne prekybai skirtose patalpose, taip pat sudaromos nuotolinės prekybos sutartys, vartotojas turi teisę atsisakyti sutarties pagal 355 straipsnį.“

15. EGBGB 246a straipsnio „Reikalavimai, taikomi informacijai apie ne prekybos patalpose sudarytas sutartis ir nuotolinės prekybos sutartis, išskyrus finansinių paslaugų sutartis“ 1 dalyje „Informacijai taikomi reikalavimai“ nustatyta:

„<…>

2. Jeigu vartotojas turi teisę atsisakyti sutarties pagal BGB 312g straipsnio 1 dalį, prekiautojas privalo informuoti vartotoją:

1) apie naudojimosi teise atsisakyti sutarties pagal BGB 355 straipsnio 1 dalį sąlygas, terminus ir tvarką, taip pat apie 2 priede nustatytą pavyzdinę atsisakymo formą,

<…>“

16. EGBGB 246a straipsnio 3 dalyje „Informacijai taikomi supaprastinti reikalavimai, jeigu galimybės pateikti informaciją yra ribotos“ nustatyta:

„Jeigu nuotolinės prekybos sutartis turi būti sudaryta naudojant nuotolinio ryšio priemonę, dėl kurios nėra pakankamai vietos ar laiko informacijai vartotojui pateikti, prekiautojas šioje nuotolinio ryšio priemonėje vartotojui turi pateikti bent šią informaciją:

<…>

4) Jei taikytina, informaciją apie teisės atsisakyti sutarties buvimą ir

<…>

Papildoma informacija pagal 1 dalį turi būti tinkamai prieinama vartotojui, kaip nustatyta 4 dalies 3 punkte.“

17. EGBGB 246a straipsnio 4 dalyje „Oficialios informacijai taikomų reikalavimų įvykdymo sąlygos“ nustatyta:

„1. Prekiautojas privalo aiškiai ir suprantamai pateikti vartotojui 1–3 dalyse nurodytą informaciją, prieš vartotojui pateikiant pareiškimą dėl sutarties sudarymo.

<…>

3. Jeigu sudaroma nuotolinės prekybos sutartis, prekiautojas privalo vartotojui informaciją pateikti taip, kad ji būtų pritaikyta prie naudojamos nuotolinio ryšio priemonės. Jeigu informacija teikiama naudojant patvariąją laikmeną, ji turi būti įskaitoma, be to, turi būti nurodytas prekiautojo pavadinimas. Neatsižvelgiant į pirmą sakinį, prekiautojas 3 dalies antrame sakinyje nurodytą informaciją gali tinkamai padaryti prieinamą vartotojui.“

III. Pagrindinės bylos faktinės aplinkybės ir prejudiciniai klausimai

18. Nesąžiningos konkurencijos prevencijos tarnyba (Frankfurtas prie Maino) yra ieškovė pagrindinėje byloje ir kita apeliacinio proceso šalis (toliau – ieškovė). Apeliacinis skundas nagrinėjamas Vokietijoje, *Bundesgerichtshof* (Aukščiausiasis Federalinis Teismas; toliau – prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas).

19. 2014 m. *Walbusch Walter Busch* yra atsakovė pagrindinėje byloje ir kasatorė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme (toliau – atsakovė), ji platino įvairių žurnalų ir laikraščių priedą, t. y. 19 x 23,7 cm formato šešių puslapių sulankstomą reklaminį prospektą (toliau – prospektas). Prospekto dešiniojo atlenkiamo puslapio apatinėje dalyje buvo įdėta nuplėšiama užsakymo paštu kortelė. Abiejose užsakymo paštu kortelės pusėse buvo pateikta nuoroda į teisės aktuose įtvirtintą teisę atsisakyti sutarties. Priekinėje užsakymo paštu kortelės pusėje esančiame laukelyje po antrašte „So bestellen Sie bei <…>“ („Užsisakykite iš <…>“) buvo nurodyti atsakovės telefono ir fakso numeriai, interneto ir pašto adresai, o sulankstomojo prospekto abiejose pusėse apačioje po antrašte „Bestellservice“ („Užsakymo paslauga“) – atsakovės telefono numeris ir interneto adresas. Įvedus interneto adresą į naršyklę buvo nukreipiama į atsakovės interneto svetainės pradžios tinklalapį. Per nuorodą į bendrąsias nuostatas ir sąlygas, esančią po antrašte „Rechtliches“ („Teisiniai klausimai“), buvo galima parsisiųsti teisės atsisakyti sutarties instrukcijas ir pavyzdinę sutarties atsisakymo formą.

20. Ieškovė teigia, kad prospektas nesąžiningas, nes jame nepateiktos tinkamos teisės atsisakyti sutarties instrukcijos ir nepridėta pavyzdinė sutarties atsisakymo forma. Po rezultatų nedavusio oficialaus pranešimo ieškovė pareiškė ieškinį dėl veiksmų nutraukimo ir su oficialiu pranešimu susijusių ikiteisminių išlaidų – 246,10 EUR su palūkanomis – atlyginimo.

21. Šis ieškinys, pareikštas *Landgericht* (Apygardos teismas), iš esmės buvo patenkintas. Vis dėlto apeliacinis teismas iš dalies pakeitė minėtą sprendimą ir, *inter alia*, nurodė, kad atsakovė buvo įpareigota užsiimant verslu kurį laiką neleisti vartotojams sudaryti nuotolinio prekių pirkimo sutarčių naudojantis spausdintiniu leidiniu, jei pačiame spausdintiniame leidinyje tiesiogiai nepateikiama ši konkreti informacija: naudojimosi teise atsisakyti sutarties sąlygos, terminas ir tvarka, visų pirma asmens, kuriam turi būti pateiktas pranešimas apie atsisakymą, pavadinimas (vardas, pavardė) ir adresas, ir jei prie spausdintinio leidinio nepridedama pavyzdinė sutarties atsisakymo forma.

22. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme pareikštame kasaciniame skunde atsakovė pakartojo savo reikalavimą atmesti visą ieškinį. Ieškovė teigia, kad kasacinis skundas turėtų būti atmestas.

23. Pasak prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo, tai, ar kasacinis skundas bus patenkintas, priklauso nuo Direktyvos 2011/83 6 straipsnio 1 dalies h punkto ir 8 straipsnio 4 dalies išaiškinimo. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad pirmiausia kyla klausimas, į ką reikia orientuotis vertinant, ar dėl nuotolinio ryšio priemonės (šiuo atveju – prospekto su užsakymo paštu kortele) nėra pakankamai vietos ar laiko informacijai pateikti, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2011/83 8 straipsnio 4 dalies pirmą sakinį. Ar atsakymas į šį klausimą priklauso nuo, pirma, aplinkybės, kad pakankamai vietos ar laiko nėra dėl (abstrakčiai) nuotolinio ryšio priemonės rūšies, ar, antra, nuo aplinkybės, kad pakankamai vietos ar laiko nėra dėl (konkrečiai) prekiautojo pasirinkto jos apipavidalinimo (pirmasis klausimas)?

24. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat klausia, ar prekiautojo laisvė pagal savo pageidavimus sukurti reklamos dizainą ir laisvė užsiimti verslu, saugoma pagal Chartijos 16 straipsnį, yra svarbios sprendžiant pagrindinėje byloje kylančias teisines problemas, įskaitant techninius apribojimus, kurie yra būdingi nagrinėjamoms nuotolinio ryšio priemonėms. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat klausia, ar vartotojų interesai būtų geriau apsaugoti, jeigu jie negautų išsamios informacijos apie naudojimąsi teise atsisakyti sutarties ir apie pavyzdinę atsisakymo formą iki to momento, kai sudaroma nuotolinės prekybos sutartis.

25. Kyla papildomas klausimas, ar su Direktyvos 2011/83 8 straipsnio 4 dalimi ir 6 straipsnio 1 dalies h punktu suderinama tai, kad informacija apie teisę atsisakyti sutarties, esant ribotai tokios informacijos pateikimo galimybei, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2011/83 8 straipsnio 4 dalį, apribojama informacija apie teisės atsisakyti sutarties buvimą? Ar atsakymui į šį klausimą turėtų įtakos poreikis vengti neproporcingo reklamos laisvės apribojimo? Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, *inter alia*, kad pagal Direktyvos 2011/83 4 konstatuojamąją dalį direktyva siekiama nustatyti tinkamą pusiausvyrą tarp aukšto vartotojų apsaugos lygio ir įmonių konkurencingumo.

26. Galiausiai, jeigu tais atvejais, kai yra ribotos galimybės pateikti informaciją ir informacija apie teisę atsisakyti sutarties neturi būti apribota informacija apie tokios teisės buvimą, kyla papildomas klausimas, ar pagal Direktyvos 2011/83 8 straipsnio 4 dalį ir 6 straipsnio 1 dalies h punktą visais atvejais, įskaitant atvejį, kai yra ribotos galimybės pateikti informaciją, reikalaujama prieš sudarant nuotolinės prekybos sutartį prie nuotolinio ryšio priemonių pridėti pavyzdinę sutarties atsisakymo formą, nustatytą Direktyvos 2011/83 I priedo B dalyje (trečiasis klausimas)?

27. Bylos nagrinėjimas buvo sustabdytas ir Teisingumo Teismui pateikti šie klausimai:

„1. Ar pagal Direktyvos 2011/83 8 straipsnio 4 dalį atsakant į klausimą, ar dėl nuotolinio ryšio priemonės (šiuo atveju – reklaminio prospekto su užsakymo paštu kortele) nėra pakankamai vietos ar laiko informacijai pateikti, reikšminga aplinkybė,

   a) kad pakankamai vietos ar laiko nėra dėl (abstrakčiai) nuotolinio ryšio priemonės rūšies,

      ar reikšminga aplinkybė,

   b) kad pakankamai vietos ar laiko nėra dėl (konkrečiai) prekiautojo pasirinkto jos apipavidalinimo?

2. Ar su Direktyvos 2011/83 8 straipsnio 4 dalimi ir 6 straipsnio 1 dalies h punktu suderinama tai, kad informacija apie teisę atsisakyti sutarties, esant ribotai informacijos pateikimo galimybei, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2011/83 8 straipsnio 4 dalį, apribojama informacija apie teisės atsisakyti sutarties egzistavimą?

3. Ar pagal Direktyvos 2011/83 8 straipsnio 4 dalį ir 6 straipsnio 1 dalies h punktą reikalaujama prieš sudarant nuotolinės prekybos sutartį ir esant ribotai informacijos pateikimo galimybei prie nuotolinio ryšio priemonės visuomet pridėti pavyzdinę sutarties atsisakymo formą pagal Direktyvos 2011/83 I priedo B dalį?“

28. Rašytines pastabas Teisingumo Teismui pateikė ieškovė, Vokietijos, Suomijos ir Lenkijos vyriausybės ir Komisija. Ieškovė, Vokietija ir Komisija, taip pat atsakovė pateikė paaiškinimus per 2018 m. birželio 7 d. įvykusį teismo posėdį.

IV. Rašytinių pastabų santrauka

29. Dėl *pirmojo klausimo* Lenkija nurodo, kad pažodinis Direktyvos 2011/83 8 straipsnio 4 dalies aiškinimas nepadeda išspręsti kylančios problemos ir kad pagal suformuotą jurisprudenciją aiškinant Europos Sąjungos teisės nuostatą reikia atsižvelgti ne tik į jos tekstą, bet ir į kontekstą ir teisės akto, kuriame ji įtvirtinta, tikslus [6].

30. Ieškovė, Suomija, Lenkija ir Komisija dėl *pirmojo klausimo* teigia, kad nuotolinio ryšio priemonių abstraktus pobūdis turi lemiamą reikšmę, *inter alia*, atsižvelgiant į faktą, kad Direktyva 2011/83 siekiama užtikrinti aukšto lygio vartotojų apsaugą. Kitaip tariant, jos pritaria prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo pateiktai pirmai alternatyvai.

31. Be to, visi keturi suinteresuotieji asmenys teigia, kad šis aiškinimas taip pat yra suderinamas su Direktyvos 2011/83 36 konstatuojamąja dalimi, kurioje nustatyta, kad nuotolinės prekybos sutarčių atveju informacijai taikomi reikalavimai „turėtų būti pritaikyti *atsižvelgiant į techninius tam tikrų priemonių suvaržymus*“ [7]. Ieškovė teigia, kad 36 konstatuojamojoje dalyje pateikiama nuoroda, pavyzdžiui, į ribotas pateikimo galimybes mobiliųjų telefonų ekranuose. Taigi ES teisės aktų leidėjas norėjo atkreipti dėmesį į tam tikrų formų priemonėms būdingus techninius apribojimus.

32. Ieškovė ir Komisija laikosi nuomonės, kad bet koks atsakovės pagrindinių teisių apribojimas yra proporcingas ir kad šios teisės bet kuriuo atveju turi būti užtikrinamos atsižvelgiant į vartotojų apsaugą pagal Chartijos 38 straipsnį.

33. Suomija ir Komisija teigia, kad jeigu 8 straipsnio 4 dalyje nurodytos „nuotolinės komunikacijos priemonės“ – tai prekiautojo konkrečiu atveju pasirinktos priemonės, prekiautojas Direktyvos 2011/83 6 straipsnio 1 dalyje nustatytų pareigų galėtų išvengti pasirinkdamas atitinkamas nuotolinio ryšio priemones. Taikant Direktyvos 2011/83 6 straipsnio 1 dalį galėtų sumažėti teisinis saugumas ir šios dalies *effet utile*.

34. Komisija priduria, kad Direktyvos 2011/83 8 straipsnio 4 dalyje nustatytos taisyklės tikslas – reglamentuoti situacijas, kai priemonei yra būdingi techniniai suvaržymai, dėl kurių negalima įterpti didesnės apimties tekstų, pavyzdžiui, ribotas simbolių, kuriuos galima pateikti mobiliajame telefone, skaičius arba tokie suvaržymai, kaip ribotas televizijos reklamos intarpo laikas. Tokiais atvejais pagal Direktyvą 2011/83 leidžiama vartotojui suteikti prieigą prie dalies šios informacijos, nurodant hipersaitą arba nemokamą telefono numerį, kuriuo paskambinus galima gauti šią informaciją. Jeigu dėl technologinės pažangos tokių suvaržymų nebelieka, Direktyvos 2011/83 8 straipsnio 4 dalis nebetaikoma.

35. Komisija teigia, kad prekiautojo laisvės apribojimas, kai privaloma visada pasirinkti tokias reklamos priemones, kurių pakaktų visai informacijai apie sutarties atsisakymą ir kitai privalomai informacijai pateikti, yra pateisinamas atsižvelgiant į vartotojų apsaugą ir nėra neproporcingas. Tą patį galima pasakyti atsižvelgiant į Chartijos 16 straipsnį. Be to, Direktyvos 2011/83 6 straipsnio 1 dalyje nustatytos pareigos taikomos tik nuotolinės prekybos sutartims, kaip apibrėžta Direktyvos 2011/83 2 straipsnio 7 dalyje.

6 Lenkija pateikia nuorodą į 2016 m. kovo 17 d. Sprendimą *Liffers* (C-99/15, EU:C:2016:173, 14 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

7 Išskirta mano.

36. Komisija taip pat remiasi Teisingumo Teismo sprendimu *Canal Digital Denmark*[8] ir teigia, kad tam tikri šio sprendimo punktai, kuriuose aiškinama Direktyvos 2005/29/EB[9] nuostata, panaši į Direktyvos 2011/83 8 straipsnio 4 dalį, patvirtina jos argumentus[10].

37. Ieškovė priduria, kad dėl Direktyvos 2011/83 8 straipsnio 7 dalies a punkto jos siūlomas atsakymas į pirmąjį klausimą nesikeičia. Šiame punkte prekiautojas įpareigojamas pateikti vartotojui sudarytos sutarties patvirtinimą patvariojoje laikmenoje per pagrįstą laikotarpį nuo nuotolinės prekybos sutarties sudarymo ir ne vėliau kaip pristatant prekes arba prieš pradedant teikti paslaugą. Jei 8 straipsnio 7 dalies a punktas būtų aiškinimas kitaip, 8 straipsnio 4 dalis būtų perteklinė.

38. Galiausiai ieškovė, Suomija ir Komisija nurodė, kad 8 straipsnio 4 dalis yra išimtis, kurią reikia aiškinti siaurai.

39. Dėl *antrojo klausimo* ieškovė, Suomija, Lenkija ir Komisija teigia, kad, pateikiant informaciją, nepakanka paprasčiausiai nurodyti, kad taikoma teisė atsisakyti sutarties, nereikalaujant pateikti papildomos informacijos apie naudojimosi šia teise priemones, kurios aprašytos Direktyvos 2011/83 6 straipsnio 1 dalies h punkte.

40. Ieškovė pažymi, kad Direktyvos 2011/83 8 straipsnio 4 dalies pirmame sakinyje aiškiai nurodyta, kad visais atvejais privalu perduoti tam tikrą svarbiausią informaciją. Šioje nuostatoje pateikiama nuoroda į Direktyvos 2011/83 6 straipsnio 1 dalies h punktą, pagal kurį svarbiausia informacija apima „naudojimosi šia teise sąlygas, laiko terminą ir tvarką“. Taigi Direktyvos 2011/83 8 straipsnio 4 dalyje ES teisės aktų leidėjas numatė aiškią ir konkrečią informacijos, kuri turi būti nurodyta nepaisant techninių apribojimų, pateikimo tvarką (žr. Direktyvos 2011/83 8 straipsnio 4 dalį ir žodžius „šiose priemonėse“). Suomija ir Lenkija laikosi panašios pozicijos.

41. Be to, ieškovė teigia, kad nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą nurodyta laisvė užsiimti verslu šiomis aplinkybėmis turi būti vertinama taip pat, kaip ji buvo vertinama aptariant pagrindines teises ir pirmąjį klausimą; pirmenybė turi būti teikiama su vartotojo apsauga susijusiems interesams.

42. Dėl *antrojo klausimo* Suomija priduria, kad Direktyvos 2011/83 8 straipsnio 7 dalies a punkte (jame nustatyta tam tikra informacija, kurią prekiautojai turi pateikti vėliau „patvariojoje laikmenoje“) nėra nieko, kuo remiantis būtų galima pagrįsti reikalavimą, kad iki sutarties sudarymo pateiktiną informaciją sudarytų tik nuoroda į teisės atsisakyti sutarties buvimą. Suomija taip pat teigia, kad vartotojui, kuris svarsto galimybę sudaryti nuotolinės prekybos sutartį, pateikta informacija turi esminę reikšmę, atsižvelgiant į tai, kad remdamasis šia informacija vartotojas nusprendžia, ar įsipareigoti laikytis sutarties.

43. Dėl *trečiojo klausimo* ieškovė ir Komisija teigia, kad pagal Direktyvos 2011/83 6 straipsnio 1 dalies h punktą pavyzdinės sutarties atsisakymo formos turi būti pateikiamos vartotojui net jeigu taikoma 8 straipsnio 4 dalis. Vis dėlto *Suomija*, kurią tam tikrais klausimais palaiko Lenkija, teigia, kad sutarties atsisakymo forma pati savaime nėra „informacijos“ apie Direktyvoje 2011/83 nurodytos teisės atsisakyti sutarties sudedamoji dalis, todėl jos nereikia pateikti prieš vartotojui įsipareigojant laikytis nuotolinės prekybos sutarties.

8 2016 m. spalio 26 d. sprendimas (C-611/14, EU:C:2016:800).

9 *2005 m. gegužės 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl nesąžiningos įmonių komercinės veiklos vartotojų atžvilgiu vidaus rinkoje ir iš dalies keičianti Tarybos direktyvą 84/450/EEB, Europos Parlamento ir Tarybos direktyvas 97/7/EB, 98/27/EB bei 2002/65/EB ir Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 2006/2004 (Nesąžiningos komercinės veiklos direktyva) (OL L 149, 2005, p. 22).*

10 Žr. šios išvados 65 ir 66 punktus.

44. *Vokietija* siūlo kitaip atsakyti į prejudicinius klausimus, palyginti su ieškovės, Suomijos, Lenkijos ir Komisijos siūlomais atsakymais. Dėl *pirmojo klausimo* Vokietija, *inter alia*, teigia, kad konkreti prekiautojo pasirinkta ryšio priemonė turi lemiamą reikšmę nusprendžiant, ar sudarytai nuotolinės prekybos sutarčiai taikoma Direktyvos 2011/83 8 straipsnio 4 dalis, nes tokiu atveju pagal Direktyvos 2011/83 8 straipsnio 4 dalį ir 6 straipsnio 1 dalies h punktą pagrindinėje byloje nagrinėjamame prospekte privaloma pateikti mažiau informacijos.

45. Vokietija teigia, kad nei Direktyvos 2011/83 8 straipsnio 4 dalies formuluote, nei jos konstatuojamosiomis dalimis negalima pagrįsti teiginio, kad nuostata taikoma tik tam tikroms nuotolinio ryšio priemonėms. 36 konstatuojamojoje dalyje nurodyti ryšio palaikymo būdai yra tik pavyzdžiai.

46. Vokietija teigia, kad Direktyva 2011/83 siekiamas tikslas nelemia prekiautojų pareigos visada pateikti išsamią informaciją apie teisę atsisakyti sutarties prieš ją sudarant. Direktyva 2011/83 siekiama užtikrinti aukšto lygio vartotojų apsaugą ir sukurti tvirtą teisinę sistemą tiek vartotojams, tiek prekiautojams. Šis tikslas taip pat užtikrinamas Direktyvos 2011/83 8 straipsnio 7 dalies a punkte. Realiai vertinant, negalima atmesti galimybės, kad dauguma vartotojų nelaiko reklaminių prospektų po to, kai pateikia savo užsakymus. Todėl labai svarbu išsamią informaciją apie teisę atsisakyti sutarties perduoti ne vėliau kaip pristatant prekes arba suteikiant paslaugą, kad vartotojai būtų informuoti apie teisę. Direktyvos 2011/83 8 straipsnio 7 dalies a punktu užtikrinamas visapusiškas vartotojų teisių laikymasis.

47. Nustačius pareigas pateikti daugiau informacijos, nei reikėtų pagal sušvelnintus informacijai taikomus reikalavimus, kurie numatyti Direktyvos 2011/83 8 straipsnio 4 dalyje, ribojama prekiautojų laisvė užsiimti verslu pagal Chartijos 16 straipsnį ir nesuteikiama jokios naudos vartotojams. Pagal Chartijos 52 straipsnio 1 dalį prekiautojo laisvė pasirinkti reklamos priemones negali būti neproporcingai ribojama. Jeigu prekiautojo pasirinktos ryšio priemonės neturi jokios įtakos Direktyvos 2011/83 8 straipsnio 4 dalies taikymui, kyla pavojus, kad prekiautojai negalės naudoti tam tikrų formų reklamos, nes reklama, atsižvelgiant į jos rūšį, atsidurs antrame plane dėl gausios privalomos informacijos. Vokietija taip pat atkreipia dėmesį į Direktyvos 2011/83 8 straipsnio 4 dalies antrą sakinį, kuriame nustatyta, kad „kitą 6 straipsnio 1 dalyje nurodytą informaciją prekiautojas tinkamai teikia vartotojui, laikydamasis šio straipsnio 1 dalies“.

48. Dėl *antrojo klausimo* Vokietija laikosi nuomonės, kad tais atvejais, kai naudojamos nuotolinio ryšio priemonės, „dėl kurių nėra pakankamai vietos ar laiko informacijai pateikti“, kaip nustatyta Direktyvos 2011/83 8 straipsnio 4 dalyje, prekiautojai tik privalo informuoti vartotojus apie teisės atsisakyti sutarties buvimą ir kad tai nedaro poveikio aukšto lygio vartotojų apsaugai. Bet kuri papildoma pareiga, susijusi su vartotojams pateiktina informacija apie teisę atsisakyti sutarties, reikštų neproporcingą teisės reklamuotis apribojimą.

49. Atsižvelgdama į informacijos, susijusios su teise atsisakyti informuoti vartotojus apie pirma aprašytą Direktyvos 2011/83 tikslą, apimtį ir vartotojų ir prekiautojų interesus, Vokietija laikosi nuomonės, kad informacijos apimties sumažinimas yra tinkamas tais atvejais, kai galimybės pateikti informaciją yra ribotos.

50. Vokietija pateikia nuorodą į Direktyvos 2011/83 4 konstatuojamąją dalį, kurioje, *inter alia*, nurodyta, kad turi būti nustatyta tinkama pusiausvyra tarp aukšto vartotojų apsaugos lygio ir įmonių konkurencingumo. Taikant Direktyvos 2011/83 8 straipsnio 4 dalyje nustatytą išimtį atsižvelgiama į vietos ir laiko apribojimus, kuriuos lemia nuotolinio ryšio būdai, taip pat reaguojama į neproporcingus prekiautojų laisvės reklamuotis apribojimus. Šiuo atveju Vokietija taip pat pažymi, kad Direktyvos 2011/83 8 straipsnio 7 dalies a punktas bet kuriuo atveju turi esminę reikšmę vartotojams.

51. Galiausiai dėl *trečiojo klausimo* Vokietija teigia, kad tais atvejais, kai nėra pakankamai vietos ir laiko informacijai pateikti, informacija apie teisę atsisakyti sutarties gali būti apribojama tik tuo, kad nurodomas tokios teisės buvimas, ir ne visada būtina prie nuotolinio ryšio priemonių pridėti pavyzdinę sutarties atsisakymo formą, nustatytą Direktyvos 2011/83 I priedo B dalyje.

V. Vertinimas

A. Apžvalga

52. Šios bylos esmė – tai pirmasis klausimas ir klausimas, ar valstybės narės teismas, spręsdamas, ar „sutartis sudaroma naudojant nuotolinės komunikacijos priemones, dėl kurių nėra pakankamai vietos ar laiko informacijai pateikti“, pagal Direktyvos 2011/83 8 straipsnio 4 dalį taiko objektyvius ar subjektyvius kriterijus.

53. Priėjau prie išvados, kad pagal ES teisę prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo pasiūlyta pirma alternatyva taikoma aiškinant Direktyvos 2011/83 8 straipsnio 4 dalį. Tai reiškia, kad atsakymas į klausimą, ar nagrinėjamas prospektas su maža kortele yra „nuotolinės komunikacijos priemon[ė], dėl kuri[os] nėra pakankamai vietos ar laiko informacijai pateikti“, priklauso nuo to, ar pakankamai vietos ar laiko nėra dėl (abstrakčiai) nuotolinio ryšio priemonės rūšies. Kaip matyti iš tolesnės analizės, šiame objektyviame požiūryje atsispindi Direktyvos 2011/83 8 straipsnio 4 dalies prasmė, o ne subjektyvi analizė, kuri atliekama nagrinėjant, ar konkrečioje byloje dėl aptariamų prekiautojo pasirinktų ryšio priemonių trūksta vietos ar laiko informacijai pateikti (tai buvo antroji alternatyva, nurodyta pirmajame klausime).

54. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas antrąjį klausimą dėl teisės atsisakyti sutarties ir dėl I priedo B dalyje nustatytos pavyzdinės sutarties atsisakymo formos uždavė tik tuo atveju, jeigu būtų pritarta pirmajame klausime nurodytai antrajai alternatyvai. Į antrąjį ir trečiąjį klausimus atsakysiu tik jeigu Teisingumo Teismas nesutiktų su mano pasiūlytu atsakymu į pirmąjį klausimą.

55. Prieš atsakydamas pateiksiu keletą preliminarių pastabų.

B. Preliminarios pastabos

56. Pirmiausia svarbu pažymėti, kad Direktyvos 2011/83 8 straipsnio 4 dalies pakeitimas, susijęs su informacijai taikomais reikalavimais, įtvirtintais jos 6 straipsnio 1 dalyje, taikomas tik *priemonėms*, kurias naudodamas prekiautojas pateikia vartotojams Direktyvos 2011/83 6 straipsnio 1 dalyje nurodytą informaciją prieš tai, kai tokie vartotojai gali įsipareigoti laikytis nuotolinės prekybos arba ne prekybai skirtose patalpose sudarytų sutarčių, bet ne perduotinos informacijos *turiniui*. Kaip nustatyta Direktyvos 2011/83 35 konstatuojamojoje dalyje, informacija, kurią prekiautojas turi pateikti vartotojui, turėtų būti privaloma. Informaciją, kuri Direktyvos 2011/83 8 straipsnio 4 dalyje nenurodyta kaip priskirtina šioje nuostatoje nustatytam pakeitimui, pagal 8 straipsnio 4 dalies paskutinį sakinį prekiautojas paprasčiausiai turi pateikti vartotojui „tinkamai“ pagal Direktyvos 2011/83 8 straipsnio 1 dalį. Atsižvelgiant į Direktyvos 2011/83 8 straipsnio 1 dalyje pateiktą nuorodą į jos 6 straipsnio 1 dalį, informacija turi būti pateikta prieš vartotojui įsipareigojant laikytis nuotolinės prekybos arba ne prekybai skirtose patalpose sudarytos sutarties.

57. ES teisės aktų leidėjo sprendimas nustatyti išimtį, susijusią su priemonėmis, o ne su turiniu, dera su aukšto lygio vartotojų apsaugos užtikrinimu visose ES politikos srityse pagal Chartijos 38 straipsnį; šis sprendimas taip pat pagrįstas SESV 12 straipsniu, 114 straipsnio 3 dalimi ir 169 straipsniu. Be to, atsižvelgiant į tai, kad dėl skaitmeninių technologijų vis daugiau sutarčių su vartotojais sudaroma nuotoliniu būdu, užtikrinant Direktyvos 2011/83 *effet utile* susiduriama su vis sudėtingesniais uždaviniais.

58. Be to, dauguma atsakovės argumentų grindžiami laisve užsiimti verslu pagal Chartijos 16 straipsnį [11]. Kartais ši laisvė sutampa su saviraiškos ir informacijos laisve atsižvelgiant į reklamos veiklą, kurios apsauga užtikrinama Chartijos 11 straipsnyje [12] ir kurią Teisingumo Teismas turėjo progos nagrinėti byloje, susijusioje su pakavimu ir ženklinimu [13]. Ši teisė taip pat yra svarbi tais atvejais, jei įstatyme nustatomi apribojimai, susiję su viešumu ir rinkodara, taip pat priemonėmis ir sąlygomis, kuriomis vartotojai gali užsakyti prekes ir paslaugas, kaip yra pagrindinėje byloje.

59. Pažymėtina, kad jeigu Chartijos 16 straipsniu remiamasi tuomet, kai yra aktuali vartotojo apsauga, taip pat būtina atsižvelgti į Chartijos 38 straipsnį [14], nepaisant to, ar 38 straipsnyje įtvirtintas principas, taigi pagal Chartijos 52 straipsnio 5 dalį jis atlieka tik aiškinamąją ES teisės akto funkciją, ar nuostata, pagal kurią suteikiamos subjektyvios teisės [15]. Chartijos 38 straipsnis atlieka tą pačią funkciją tais atvejais, kai Chartijos 11 straipsnis yra svarbus atsižvelgiant į saviraiškos ir informacijos laisvę reklamos srityje [16].

C. Atsakymas į pirmąjį ir antrąjį klausimus

1. Pirmojo klausimo analizė

60. Kaip nurodyta Lenkijos rašytinėse pastabose, Direktyvos 2011/83 8 straipsnio 4 dalies formuluotėje nėra jokių nuorodų, susijusių su tuo, ar pagrindinėje byloje nagrinėjamas prospektas prilygintinas „nuotolinės komunikacijos priemonėms, dėl kurių nėra pakankamai vietos ar laiko informacijai pateikti“ pagal šį straipsnį. Dokumentai, susiję su Direktyvos 2011/83 8 straipsnio 4 dalies geneze,

11 Dėl šios teisės žr. 2017 m. kovo 14 d. Sprendimą *G4S Secure Solutions* (C-157/15, EU:C:2017:203); 2017 m. spalio 26 d. Sprendimą *BB construct* (C-534/16, EU:C:2017:820); 2017 m. gruodžio 20 d. Sprendimą *Global Starnet* (C-322/16, EU:C:2017:985); 2017 m. gruodžio 20 d. Sprendimą *Polkomtel* (C-277/16, EU:C:2017:989); 2016 m. birželio 30 d. Sprendimą *Lidl* (C-134/15, EU:C:2016:498); 2016 m. gegužės 4 d. Sprendimą *Pillbox 38* (C-477/14, EU:C:2016:324); 2016 m. gruodžio 21 d. Sprendimą *AGET Iraklis* (C-201/15, EU:C:2016:972); 2015 m. gruodžio 17 d. Sprendimą *Neptune Distribution* (C-157/14, EU:C:2015:823); 2013 m. sausio 31 d. Sprendimą *McDonagh* (C-12/11, EU:C:2013:43); 2013 m. sausio 22 d. Sprendimą *Sky Österreich* (C-283/11, EU:C:2013:28) ir 2012 m. liepos 12 d. Sprendimą *Association Kokopelli* (C-59/11, EU:C:2012:447).

12 Žr., pavyzdžiui, *Neptune Distribution*, ten pat.

13 2016 m. gegužės 4 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Philip Morris Brands* (C-547/14, EU:C:2016:325) 147 punkte konstatuota, kad „Chartijos 11 straipsnyje įtvirtinta saviraiškos laisvė ir informacijos laisvė. Ši laisvė taip pat ginama pagal 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašytos Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 10 straipsnį, kuris, kaip matyti iš Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikos, be kita ko, taikomas verslininko komercinio pobūdžio informacijos, įskaitant reklaminius pranešimus, skleidimui. Kadangi Chartijos 11 straipsnyje numatytos saviraiškos ir informacijos laisvės prasmė ir taikymo sritis, kaip matyti iš Chartijos 52 straipsnio 3 dalies ir su Chartija susijusių išaiškinimų, yra tokios pačios kaip EŽTK įtvirtintos atitinkamos laisvės atveju, reikia konstatuoti, kad ši laisvė apima ant tabako gaminių pakuočių ir etiketėse vartojamus teiginius, kaip antai nurodytus Direktyvos 2014/40 13 straipsnio 1 dalyje (2015 m. gruodžio 17 d. Sprendimo *Neptune Distribution*, C-157/14, EU:C:2015:823, 64 ir 65 punktai)“. Taip pat žr. generalinio advokato N. Jääskinen išvadą byloje *Google Spain ir Google* (C-131/12, EU:C:2013:424, 120–125 punktai).

14 Žr. 2013 m. sausio 31 d. Sprendimą *McDonagh* (C-12/11, EU:C:2013:43, 63 punktas). Įdomu pažymėti, kad Sprendimo *McDonagh* 62 punkte Teisingumo Teismas konstatavo, kad „vertinant reikia atsižvelgti į būtinybę suderinti šių skirtingų Sąjungos teisės sistemoje saugomų pagrindinių teisių apsaugos reikalavimus ir teisingą šių teisių pusiausvyrą (šiuo klausimu žr. 2008 m. sausio 29 d. Sprendimo *Promusicae*, C-275/06, EU:C:2008:54, 65 ir 66 punktus ir 2012 m. rugsėjo 6 d. Sprendimo *Deutsches Weintor*, C-544/10, EU:C:2012:526, 47 punktą)“.

15 Žr. mano išvadą byloje *OTP Bank ir OTP Faktoring* (C-51/17, EU:C:2018:303, 64 punktas). Teisės į vartotojų apsaugą įtaką rodo tai, kad šios teisės, kaip atitinkamos ES teisės akto tikslo, nebuvimas, gali turėti lemiamą reikšmę aiškinant šį teisės aktą. Žr., pavyzdžiui, 2015 m. gegužės 21 d. Sprendimą *El Majdoub* (C-322/14, EU:C:2015:334, 36–38 punktai).

16 2015 m. gruodžio 17 d. Sprendimas *Neptune Distribution* (C-157/14, EU:C:2015:823).

pavyzdžiui, *travaux préparatoires*, taip pat yra nelabai naudingi[17], tačiau atkreipiu dėmesį į tai, kad Komisijos rekomendacinio dokumento dėl Direktyvos 2011/83 33 puslapyje nustatyta, kad „8 straipsnio 4 dalis pirmiausia turėtų būti taikoma sutartims, sudarytoms naudojant tokias technologijas kaip SMS, o tai reiškia, kad informacijos, kurią galima nusiųsti, apimtis yra ribota“[18].

61. Vis dėlto daugiau informacijos galima gauti atsižvelgiant į Direktyvos 2011/83 6 straipsnio 1 dalies ir 8 straipsnio 4 dalies kontekstą ir tikslą.

62. Dėl tikslo pažymėtina, kad, kaip savo rašytinėse pastabose nurodė Suomija ir Komisija, jeigu būtų taikomas „konkretaus atvejo“ kriterijus, kiek tai susiję su prekiautojo pasirinktu dizainu (tai prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo pirmajame klausime paminėta antroji alternatyva), nebūtų atsakyta į klausimą, kokiomis aplinkybėmis Direktyvos 2011/83 8 straipsnio 4 dalyje nustatytos išimties taikymas priklauso nuo prekiautojų ir *jų* pasirinktų reklamos ir siūlymo sudaryti nuotolinės prekybos sutartis priemonių. Tai būtų nesuderinama su Direktyvos 2011/83 2 konstatuojamojoje dalyje nurodytu tikslu „nustat[yti] bendriesiems nuotolinės prekybos ir ne prekybai skirtose patalpose sudarytų sutarčių aspektams taikom[as] standartin[es] taisykl[es]“ ir sukurti „vien[ą] reglamentavimo sistem[ą], pagrįst[ą] aiškiai apibrėžtomis teisinėmis sąvokomis“, kaip nustatyta 7 konstatuojamojoje dalyje. Dėl to taip pat būtų sumažintas Direktyvos 2011/83 8 straipsnio 4 dalies *effet utile* ir tai būtų neetiška atsižvelgiant į taisyklę, kad nuostatos, leidžiančios nukrypti nuo Europos Sąjungos teisės normų, kuriomis siekiama apsaugoti vartotojus, turi būti aiškinamos siaurai[19].

63. Taip pat sutinku, kad Direktyvos 2011/83 8 straipsnio 4 dalies tikslas, kaip nurodyta 36 konstatuojamojoje dalyje, yra užtikrinti saugų visos informacijos, kurios reikalaujama pagal Direktyvos 2011/83 6 straipsnio 1 dalį, pateikimą vartotojams, net jeigu dėl naujų technologijų, kurias prekiautojai naudoja reklamuodami ir siūlydami sudaryti nuotolinės prekybos sutartis, tokią informaciją yra sunku pateikti. 36 konstatuojamojoje dalyje nurodytus informacijai taikomus reikalavimus reikia pritaikyti „atsižvelgiant į techninius *tam tikrų priemonių* suvaržymus, kaip antai tam tikrų mobiliųjų telefonų ekranų ženklų skaičiaus apribojimas“ (išskirta mano). Pagal Direktyvą 2011/83 naudojamos (objektyvios) ryšio priemonės taip pat nurodytos 20 konstatuojamojoje dalyje, kurioje patvirtinta, kad nuotolinės prekybos sutarties apibrėžtis apima tik nuotolinės komunikacijos priemones, kaip antai užsakymą „paštu, internetu, telefonu arba faksu“.

64. Dėl konteksto pažymėtina, kad, kaip jau minėjau savo ankstesnėje išvadoje, kontekstas aiškinant ES priemones susijęs su daugeliu įvairių aspektų. Jis apima palyginimą su teisės aktais, kurie galiojo iki nagrinėjamos priemonės, tačiau ta priemone buvo panaikinti. Jis apima ES teisės aktus, iš esmės susijusius su nagrinėjama priemone. Jis taip pat susijęs su nagrinėjamos nuostatos kontekstu, atsižvelgiant į kitas ES teisės akto, kuriame ji įtvirtinta, nuostatas ir bendrąją struktūrą[20].

65. Šiuo klausimu tai, kad Komisija remiasi Teisingumo Teismo sprendimu *Canal Digital Danmark*[21], gali būti svarbi aplinkybė[22]. Toje byloje Teisingumo Teismo, *inter alia*, buvo prašoma paaiškinti, ar Nesąžiningos komercinės veiklos direktyvos 7 straipsnio 1 ir 3 dalys turi būti aiškinamos taip, kad, siekiant įvertinti, ar komercinė veikla turi būti laikoma klaidinančiu informacijos neatskleidimu,

17 Dėl nuotolinės prekybos sutarčių žr. 2012 m. liepos 5 d. Sprendimą *Content Services Limited* (C-49/11, EU:C:2012:419, 32 punktas). Vis dėlto dėl pagrindinei bylai svarbių *travaux préparatoires* pažymiu, kad kartais pateikiama nuoroda į „technologijų plėtrą“. Žr., pavyzdžiui, Komisijos žaliąją knygą dėl Vartotojų *acquis* persvarstymo (OL C 61, 2007, p. 1, p. 3). Taip pat žr. 2008 m. spalio 8 d. Europos Sąjungos Tarybos, Komisijos tarnybų darbinį dokumentą, pridedamą prie Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl vartotojų teisių – priedai, dok. SEC(2008) 2547, p. 4.

18 https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/crd_guidance_en_0.pdf.

19 2010 m. balandžio 15 d. Sprendimas *E. Friz* (C-215/08, EU:C:2010:186, 32 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

20 Sprendimas *Pinckernelle* (C-535/15, EU:C:2016:996, 40 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

21 2016 m. spalio 26 d. sprendimas (C-611/14, EU:C:2016:800).

22 Kaip savo išvados, pateiktos byloje *Content Services* (C-49/11, EU:C:2012:126), 36 punkte nurodė generalinis advokatas P. Mengozzi, kitose direktyvose, nei nagrinėjama šiuo atveju, pateiktos tos pačios sąvokos apibrėžtys gali būti „naudingos“ aiškinimo procese.

reikėtų atsižvelgti į aplinkybes, kuriomis vykdoma ši veikla, visų pirma į naudojamų ryšio priemonių nulemtus laiko ir vietos apribojimus. Nesąžiningos komercinės veiklos direktyvos 7 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad, vertinant, ar komercinė veikla yra nesąžininga, būtina atsižvelgti į faktines aplinkybes ir „visus jos ypatumus ir aplinkybes bei komunikacijos priemonių ribotumą“.

66. Nors negaliu sutikti, kad tam tikri Sprendimo *Canal Digital Danmark* punktai, kuriais remiasi Komisija, pagrindžia subjektyvaus požiūrio tikslą, nurodytą atsakant į pirmąjį klausimą[23], Sprendimo *Canal Digital Danmark* 42 punkte, kuriame nagrinėjama „su naudojama komunikacijos priemone susijusi[ų] [vietos ir laiko] apribojim[ų]“ reikšmė, Teisingumo Teismas nurodė laiko apribojimus, „kurie gali būti taikomi *kai kurioms komunikacijos priemonėms, kaip antai televizijos reklamos intarpams*“[24]. Taigi pažymiu, kad subjektyvus prekiautojo pasirinkimas konkrečiu atveju nebuvo svarbus aiškinant Nesąžiningos komercinės veiklos direktyvos 7 straipsnio 1 dalį, veikiau jis buvo svarbus aiškinant tam tikros priemonės objektyvias savybes.

67. Be to, Direktyvoje 97/7 – vienoje iš Direktyvos 2011/83 pirmtakių – nėra jokios nuostatos, kuria remiantis būtų galima manyti, kad joje nustatyti reikalavimai, susiję su įprastomis nuotolinio ryšio tarp prekiautojų ir vartotojų priemonėmis, pavyzdžiui, katalogais ir žurnalais su lankstinukais, kurie nagrinėjami pagrindinėje byloje, yra sušvelninti. Tokios nuostatos numatymas paskesnėje direktyvoje (šiuo atveju tai yra Direktyva 2011/83) nederėtų su aukšto lygio vartotojų apsauga ir tam reikėtų aiškios formuluotės.

68. Todėl sutinku su per teismo posėdį pateiktomis Komisijos pastabomis, kad Teisingumo Teismo sprendime *Verband Sozialer Wettbewerb*[25] buvo nagrinėjamas popierinės reklamos klausimas, kuris visiškai nepanašus į pagrindinėje byloje nagrinėjamą klausimą, taigi, remiantis šiomis skirtingomis faktinėmis aplinkybėmis, sprendimas visiškai nepadeda atsakyti į pirmąjį klausimą. Atsakovė neteisingai remiasi šiuo sprendimu.

69. Byloje *Verband Sozialer Wettbewerb* Teisingumo Teismo buvo klausiama, ar Nesąžiningos komercinės veiklos direktyvos 7 straipsnio 4 dalies b punktas turi būti aiškinamas taip, kad prekybininko geografinis adresas ir jo tapatybę nustatantys duomenys turi būti nurodyti spausdintiniame leidinyje pateiktame konkrečių produktų reklaminiame skelbime, jeigu vartotojai reklamuojamus produktus gali įsigyti per skelbime nurodytą reklamuojančios įmonės interneto svetainę ir šią informaciją galima lengvai sužinoti šioje interneto svetainėje arba per ją.

70. Teisingumo Teismas nusprendė, kad „informacijos, susijusios su prekybininko adresu ir tapatybe, kurią prekybininkas privalo nurodyti kvietime pirkti, apimtis turi būti vertinama atsižvelgiant į šio kvietimo aplinkybes, produkto pobūdį, savybes ir į naudojamą komunikacijos priemonę“[26].

71. Teisingumo Teismas tuomet pridūrė, kad tuomet, kai „prekybos internetu platforma reklamuojama spausdintiniame leidinyje ir kai reklamoje pateikiama daug galimybių pirkti iš skirtingų prekybininkų, gali egzistuoti apribojimai apimties prasme, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2005/29 7 straipsnio 3 dalį“[27].

72. Vis dėlto bylos medžiagoje nėra jokių duomenų, iš kurių būtų matyti, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamame prospekte buvo nurodyti daugiau nei vieno prekiautojo pasiūlymai arba pateikta nuoroda į įvairias skirtingas platformas arba interneto svetaines.

23 Per posėdį Komisija nurodė 8, 58 ir 63 punktus. Savo rašytinėse pastabose Komisija nurodo 62 ir 63 punktus.

24 Išskirta mano.

25 2017 m. kovo 30 d. sprendimas (C-146/16, EU:C:2017:243).

26 Ten pat, 28 punktas ir nurodyta jurisprudencija.

27 Ten pat, 29 punktas.

73. Galiausiai, kaip teigė ir ieškovė, reklamos priemonė, pateikta naudojant įprastas ryšių formas, kaip yra pagrindinėje byloje, dažnai skirta visuomenės grupėms, pavyzdžiui, pagyvenusiems žmonėms, kurie nepratę naudotis internetu, kad susipažintų su papildomomis siūlomos sutarties sąlygomis.

74. Direktyvos 2011/83 34 konstatuojamojoje dalyje tokių grupių apsauga įvardijama kaip tos direktyvos tikslas. Šios konstatuojamosios dalies antrame sakinyje nustatyta, kad „[t]eikdamas minėtą informaciją prekiautojas turėtų atsižvelgti į specialiuosius vartotojų, kurie yra itin pažeidžiami dėl jų psichinės, fizinės ar psichologinės negalios, amžiaus ar patiklumo, poreikius taip, kiek prekiautojas šį pažeidžiamumą galėtų pagrįstai numatyti [tokiu būdu, kurį galima pagrįstai tikėtis prekiautoją iš anksto numačius]“. Atsižvelgiant į tai, taip pat negalima pritarti prekiautojo pasirinktam dizainui ir priemonei, nustatant, ar dėl „nuotolinės komunikacijos priemon[ių] <…> nėra pakankamai vietos ar laiko informacijai pateikti“ pagal Direktyvos 2011/83 8 straipsnio 4 dalį; taip reikėtų daryti tuo atveju, jeigu visos visuomenės grupės naudotųsi internetu, kad gautų informaciją, kurią prekiautojai turi pateikti pagal Direktyvos 2011/83 6 straipsnio 1 dalį.

2. Antrojo klausimo analizė

75. Antruoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia sužinoti, ar tais atvejais, kai taikoma Direktyvos 2011/83 8 straipsnio 4 dalis, pakanka, kad prekiautojas, prieš sudarydamas nuotolinės prekybos sutartį, informuotų vartotoją apie teisės atsisakyti sutarties buvimą ir nepateiktų jokios kitos informacijos.

76. Kaip nurodyta pirma, į antrąjį klausimą atsakymą pateikiu tik tuo atveju, jeigu Teisingumo Teismas nesutiktų su mano išvada dėl pirmojo klausimo ir jeigu Direktyvos 2011/83 6 straipsnio 1 dalyje ir 8 straipsnio 4 dalyje nustatytų informacijai taikomų reikalavimų pakeitimas būtų taikomas pagrindinėje byloje nagrinėjamam reklaminiam prospektui.

77. Dėl antrojo klausimo sutinku su ieškovės, Suomijos, Lenkijos ir Komisijos pozicija. Pagal Direktyvos 2011/83 8 straipsnio 4 dalies formuluotę reikalaujama ne vien tik pranešti apie teisės atsisakyti sutarties buvimą. Joje nustatyta, kad prekiautojas „pateikia“ išvardytą informaciją, apimančią „sutarties nutraukimo *sąlygas*“ [28], kaip, *inter alia*, nustatyta Direktyvos 2011/83 6 straipsnio 1 dalies h punkte.

78. Kaip nurodyta Suomijos rašytinėse pastabose, Direktyvos 2011/83 6 straipsnio 4 dalyje ir 8 straipsnio 1 dalyje numatyta informacija, kuri turi būti pateikta vartotojui prieš sudarant sutartį, pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją yra labai svarbi [29]. Teisingumo Teismas, nagrinėdamas vieną iš Direktyvos 2011/83 pirmtakių, būtent Direktyvą 97/7, jau yra konstatavęs, kad „kai su pardavėjo interneto svetainėje esančia informacija galima susipažinti tik paspaudus vartotojui pateiktą nuorodą, ši informacija nėra nei „pateikiama“ vartotojui, nei jo „gaunama“, kaip numatyta Direktyvos 97/7 5 straipsnio 1 dalyje“ [30]. Tai dera su šiuo atveju siūlomu atsakymu į antrąjį klausimą.

79. Pritardamas Suomijai ir ieškovei [31], nesutinku su argumentais, kad Direktyvos 2011/83 8 straipsnio 7 dalis ir prekiautojų pareiga pateikti vartotojams Direktyvos 2011/83 6 straipsnio 1 dalyje nurodytą informaciją apie „sudarytos sutarties patvirtinimą patvariojoje laikmenoje per pagrįstą laikotarpį nuo nuotolinės prekybos sutarties sudarymo ir ne vėliau kaip pristatant prekes arba prieš pradedant teikti paslaugą“ yra aktualios, kalbant apie prekiautojų pareigą pagal Direktyvą 2011/83 pateikti informaciją apie teisę atsisakyti nuotolinės prekybos sutarties iki to laiko, kada ji vartotojui taps privaloma.

28 Išskirta mano.

29 Suomija pateikia nuorodą į 2017 m. rugsėjo 20 d. Teisingumo Teismo sprendimą *Andriciuc ir kt.* (C-186/16, EU:C:2017:703, 48 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija). Dėl teisės atsisakyti sutarties svarbos žr. generalinio advokato P. Mengozzi išvadą, pateiktą byloje *Content Services* (C-49/11, EU:C:2012:126, 28 punktas).

30 2012 m. liepos 5 d. Sprendimas *Content Services* (C-49/11, EU:C:2012:419, 37 punktas).

31 Pripažįstu, kad argumentus dėl Direktyvos 2011/83 8 straipsnio 7 dalies a punkto ieškovė pateikė atsakydama į pirmąjį klausimą.

80. Pagal Direktyvos 2011/83 8 straipsnio 7 dalį daugiausia dėmesio skiriama iki sutarties sudarymo pateiktos informacijos „patvirtinimui“ ir „patvariajai laikmenai“, nes Direktyvoje 2011/83 iki sutarties sudarymo aktualią informaciją leidžiama teikti naudojant nepatvariąją laikmeną. Prekiautojai atleidžiami nuo Direktyvos 2011/83 8 straipsnio 7 dalies a punkte nustatytos pareigos tik jeigu aktuali informacija „jau“ buvo pateikta patvariojoje laikmenoje. Tai akivaizdu iš toje pačioje nuostatoje vartojamų žodžių „išskyrus tuos atvejus, kai“. 23 konstatuojamoji dalis taip pat yra svarbi, nes joje nurodyta, kad informacijos pateikimo patvariojoje laikmenoje tikslas yra jos saugojimas. Be to, kaip teigia ieškovė, jeigu būtų pritarta Vokietijos siūlomam aiškinimui, Direktyvos 2011/83 8 straipsnio 4 dalis būtų perteklinė.

81. Vis dėlto noriu pabrėžti, kad jeigu Teisingumo Teismas pritartų mano rekomendacijoms dėl atsakymo į pirmąjį klausimą, iš atsakovės bet kuriuo atveju būtų reikalaujama prospekte pateikti pavyzdinę sutarties atsisakymo formą, numatytą Direktyvos 2011/83 11 straipsnio 1 dalyje ir I priedo B dalyje, nes panašu, kad procesui pagrindinėje byloje nebus taikomas Direktyvoje 2011/83 numatytas reikalavimų dėl informacijos pakeitimas.

3. Pagrindinių teisių svarba atsakant į pirmąjį ir antrąjį klausimus

82. Tai, kaip siūloma atsakyti į pirmąjį ir antrąjį klausimus, rodo, kad ribojamos atsakovės pagrindinės teisės, nes ji įpareigojama pasirinkti dizainą, kurį naudojant galima įvykdyti Direktyvoje 2011/83 nustatytas su informacija susijusias pareigas, ir tai padaryti taip, kad vartotojui visa informacija būtų pateikta „aiškiai ir suprantamai“, laikantis Direktyvos 2011/83 6 straipsnio 1 dalies ir 34 konstatuojamosios dalies. Ši informacija apima išsamią informaciją apie teisę atsisakyti sutarties, o ne tik jos buvimą. Jei mano pasiūlymams dėl atsakymo į pirmąjį klausimą bus pritarta, prospekte, kuris yra nagrinėjamas pagrindinėje byloje, taip pat reikės pateikti pavyzdinę sutarties atsisakymo formą, nustatytą Direktyvos 2011/83 I priedo B dalyje.

83. Visa tai riboja atsakovės gebėjimą laisvai disponuoti turimais ekonominiais, techniniais ir finansiniais ištekliais, kaip užtikrinama pagal Chartijos 16 straipsnį [32]. Tai taip pat pažeidžia saviraiškos ir informacijos laisvę reklamos srityje pagal Chartijos 11 straipsnį, nes prekiautojas privalo perduoti konkrečią informaciją.

84. Vis dėlto, remiantis suformuota jurisprudencija, laisvė užsiimti verslu pagal Chartijos 16 straipsnį nėra absoliuti. Jai gali būti taikomos įvairios viešosios valdžios priemonės, kuriomis dėl bendrojo intereso gali būti ribojamas ekonominės veiklos vykdymas [33]. Chartijos 16 straipsnis taip pat turi būti nagrinėjamas atsižvelgiant į jo socialinę funkciją [34].

85. Be to, pagrindinės teisės, kurių apsauga užtikrinama Chartijos 11 ir 16 straipsniuose, nėra absoliučios. Abiem nuostatoms taikomi pagrįsti apribojimai pagal Chartijos 52 straipsnio 1 dalį [35]. Joje nustatyta, kad bet koks „šios Chartijos pripažintų teisių ir laisvių įgyvendinimo apribojimas turi būti numatytas įstatymo ir nekeisti šių teisių ir laisvių esmės. Remiantis proporcingumo principu, apribojimai galimi tik tuo atveju, jei jie būtini ir tikrai atitinka Sąjungos pripažintus bendrus interesus arba reikalingi kitų teisėms ir laisvėms apsaugoti“.

32 2016 m. birželio 30 d. Sprendimas *Lidl* (C-134/15, EU:C:2016:498, 27 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

33 Pavyzdžiui, 2017 m. spalio 26 d. Sprendimas *BB construct* (C-534/16, EU:C:2017:820, 36 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

34 Pavyzdžiui, 2015 m. gruodžio 17 d. Sprendimas *Neptune Distribution* (C-157/14, EU:C:2015:823, 66 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija); pavyzdžiui, 2016 m. birželio 30 d. Sprendimas *Lidl* (C-134/15, EU:C:2016:498, 30 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

35 Dėl laisvės užsiimti verslu žr. naujausią 2018 m. liepos 12 d. Sprendimą *Spika ir kt.* (C–540/16, EU:C:2018:565, 36 punktas) ir 2017 m. spalio 26 d. Sprendimą *BB construct* (C-534/16, EU:C:2017:820, 37 punktas). Taip pat žr. 2016 m. birželio 30 d. Sprendimą *Lidl* (C-134/15, EU:C:2016:498, 31 punktas). Dėl Chartijos 52 straipsnio 1 dalies taikymo saviraiškos laisvei žr. 2016 m. gegužės 4 d. Sprendimą *Philip Morris Brands ir kt.* (C-547/14, EU:C:2016:325, 149 punktas).

86. Reikalavimas, kad apribojimas būtų „numatytas įstatymo“, yra įgyvendintas Direktyvos 2011/83 8 straipsnio 4 dalyje ir 6 straipsnio 1 dalyje. Pavojaus taip pat nekyla Chartijos 16 arba 11 straipsnių esmei, nes Direktyvoje 2011/83 prekiautojai neįpareigojami naudoti konkrečių nuotolinio ryšio priemonių. Prekiautojai neprivalo naudoti įprastų popierinių reklaminių prospektų. Paprasčiausiai reikalaujama, kad, jeigu jie tai daro, laikytųsi visų Direktyvos 2011/83 6 straipsnio 1 dalyje nustatytų reikalavimų. Šis reikalavimas yra analogiškas informacijos apie produktą aiškiai apibrėžtoje srityje kontrolei [36].

87. Teisingumo Teismo jurisprudencijoje pripažįstama, kad aukšto lygio vartotojų apsauga yra teisėtas bendrojo intereso tikslas, kurio siekia Europos Sąjunga [37]. Taigi šalys dėl 52 straipsnio 1 dalies nesutaria, ar, siekiant šio tikslo, buvo laikomasi proporcingumo principo [38].

88. Šiuo klausimu pagal suformuotą jurisprudenciją „proporcingumo principas reikalauja, kad Sąjungos institucijų veiksmai neviršytų to, kas tinkama ir būtina atitinkamų teisės aktų teisėtiems tikslams pasiekti, todėl, esant galimybei rinktis iš kelių tinkamų priemonių, reikia taikyti mažiausiai ribojančią, o sukelti nepatogumai neturi būti neproporcingi nurodytiems tikslams“ [39].

89. Sutinku su Komisijos rašytinėse pastabose pateiktais argumentais, kad prekiautojo laisvės ribojimas reiškia pareigą visada pasirinkti tokias reklamos priemones, kurių pakaktų visai informacijai apie sutarties atsisakymą nurodyti. Sunku įsivaizduoti, kodėl Direktyvos 2011/83 6 straipsnio 1 dalyje nustatytų pareigų, susijusių su įprastais popieriniais reklaminiais prospektais, vykdymas yra netinkamai pritaikytas šiam tikslui pasiekti arba kodėl tai taptų našta prekiautojams ir būtų viršyta tai, kas yra būtina. Bendro pobūdžio argumentų dėl informacijos apimties, kurios reikalaujama Direktyvos 2011/83 6 straipsnio 1 dalyje (pavyzdžiui, pateiktų Vokietijos rašytinėse pastabose), nepakanka [40], o atsakovės teismo posėdyje pateiktas argumentas, kad kai iš prekiautojų reikalaujama daugiau nei 20–30 procentų nuotolinės prekybos sutarčių reklamai numatyto ploto skirti su informacija susijusioms pareigoms įvykdyti, turi būti taikoma Direktyvos 2011/83 8 straipsnio 4 dalis, yra subjektyvus ir nepagrįstas Direktyvos 2011/83 tekstu.

90. Popieriniam reklaminiam prospektui negalioja techniniai apribojimai. Atsižvelgiant į pagrindinės bylos aplinkybes, kuriomis vieno prekiautojo parduodamas vienas produktas reklamuojamas naudojant įprastą popierinį prospektą su nuplėšiama užsakymų paštu kortele, matyti, kad tokį prospektą paprasčiausiai galima padidinti ir taip užtikrinti, kad informacija būtų pateikta „aiškiai ir suprantamai“, kaip to reikalaujama Direktyvos 2011/83 6 straipsnio 1 dalyje. Priešingai, nei per teismo posėdį teigė atsakovė, negaliu sutikti, kad ES teisės aktų leidėjas „svorį“ numatė kaip vieną iš Direktyvos 2011/83 8 straipsnio 4 dalyje nustatytų apribojimų, atsižvelgiant į tai, kad šioje nuostatoje pateikta nuoroda į „nepakankamą vietą ar laiką“.

91. Kaip savo rašytinėse pastabose pažymi Komisija, Direktyvoje 2011/83 nustatyti informacijai taikomi reikalavimai yra taikomi tik nuotolinės prekybos ir ne prekybai skirtose patalpose sudarytoms sutartims. Todėl jie neviršija to, kas yra būtina norint pasiekti tikslą užtikrinti vartotojų apsaugą, kiek tai susiję su nuotolinės prekybos sutartimis, prieš kurių sudarymą vartotojas negali patikrinti atitinkamų prekių arba užduoti klausimų, kaip tai galima padaryti įprastoje parduotuvėje. Kaip teigia Suomija, prekiautojui nustatyta griežtesnė pareiga nuotolinės prekybos sutarčių atveju, nes vartotojas, prieš priimdamas sprendimą pirkti atitinkamas prekes, negali asmeniškai jų įvertinti. Tai matyti iš 37 konstatuojamosios dalies.

36 2016 m. gegužės 4 d. Sprendimas *Philip Morris Brands ir kt.* (C-547/14, EU:C:2016:325, 151 punktas).

37 2015 m. gruodžio 17 d. Sprendimas *Neptune Distribution* (C-157/14, EU:C:2015:823, 73 punktas). Taip pat žr. 2016 m. birželio 30 d. Sprendimą *Lidl* (C-134/15, EU:C:2016:498, 32 punktas).

38 Išsamią proporcingumo principo analizę, atsižvelgiant į laisvę užsiimti verslu, žr. generalinio advokato M. Bobek išvadoje, pateiktoje byloje *Lidl* (C-134/15, EU:C:2016:169, 40–62 punktai).

39 2016 m. birželio 30 d. Sprendimas *Lidl* (C-134/15, EU:C:2016:498, 33 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

40 Šiuo klausimu žr. 2017 m. kovo 30 d. Sprendimą *Verband Sozialer Wettbewerb* (C-146/16, EU:C:2017:243).

92. Galiausiai ES teisės aktų leidėjas turi didelę diskreciją srityse, kuriose būtina priimti politinius, ekonominius ir socialinius sprendimus ir kuriose reikia atlikti sudėtingus vertinimus. Taigi tokiomis aplinkybėmis, kaip susiklosčiusios pagrindinėje byloje, atsakovės teisių pagal Chartijos 16 straipsnį ribojimas būtų akivaizdžiai neproporcingas[41], nesant galimybės prieš tai jo pagrįsti pagal Chartijos 52 straipsnio 1 dalį. Nebuvo įrodyta, kad taip yra šiuo atveju.

4. Atsakymas į pirmąjį ir antrąjį klausimus

93. Taigi siūlau į pirmąjį ir antrąjį klausimus atsakyti taip:

1. Taikant Direktyvos 2011/83 8 straipsnio 4 dalį, atsakymas į klausimą, ar nuotolinio ryšio priemonėse (šiuo atveju tai yra reklaminis prospektas su užsakymo paštu kortele) nėra pakankamai vietos ar laiko informacijai pateikti, priklauso nuo to, ar pakankamai vietos ar laiko nėra dėl (abstrakčiai) nuotolinio ryšio priemonės rūšies.

2. Jeigu į pirmąjį klausimą būtų atsakyta, kad konkrečiu atveju būtent prekiautojo pasirinktos nuotolinio ryšio priemonės yra svarbios nustatant Direktyvos 2011/83 8 straipsnio 4 dalies materialinę taikymo sritį, tai, kad informacija apie teisę atsisakyti sutarties apribojama informacija apie teisės atsisakyti sutarties buvimą, būtų nesuderinama su Direktyvos 2011/83 8 straipsnio 4 dalimi ir 6 straipsnio 1 dalies h punktu.

D. Siūlomas atsakymas į trečiąjį klausimą

94. Į šį klausimą atsakau tik tuo atveju, jeigu, priešingai, nei nurodyta pirma, į pirmąjį klausimą būtų atsakyta taip, kad konkrečiu atveju būtent nuotolinio ryšio priemonės yra svarbios nustatant Direktyvos 2011/83 8 straipsnio 4 dalies materialinę taikymo sritį, atsižvelgiant į tai, kad dėl prekiautojo pasirinkto tokių priemonių dizaino nėra pakankamai vietos ir laiko informacijai pateikti.

95. Atsakant į trečiąjį klausimą nesutariama dėl toliau nurodytų aspektų.

96. Viena vertus, ieškovė ir Komisija teigia, kad taikant Direktyvos 2011/83 sąlygas pavyzdinės sutarties atsisakymo forma turi būti pateikta vartotojui net jeigu taikoma 8 straipsnio 4 dalis. Ieškovė teigia, kad tai matyti iš Direktyvos 2011/83 I priedo B dalyje vartojamos formuluotės, – joje pateikiama nuoroda į „šią formą“, apie kurią turi būti pranešta reklamuojančiam prekiautojui.

97. Komisija teigia, kad pagal Direktyvos 2011/83 6 straipsnio 1 dalies h punktą, jei taikoma teisė atsisakyti sutarties, prieš vartotojui įsipareigojant laikytis nuotolinės prekybos arba ne prekybai skirtose patalpose sudarytos sutarties, prekiautojas privalo vartotoją aiškiai ir suprantamai informuoti apie naudojimosi šia teise sąlygas, laiko terminą ir tvarką pagal 11 straipsnio 1 dalį, *taip pat* pateikti I priedo B dalyje nustatytą pavyzdinę sutarties atsisakymo formą[42]. Taigi pagal šios nuostatos formuluotę abu šie prekiautojo pareigos aspektai yra taikomi nuotolinio ryšio priemonėms, dėl kurių nėra pakankamai vietos ar laiko informacijai pateikti. Komisija pažymi, kad I priedo B dalyje pateikta pavyzdinė sutarties atsisakymo forma yra trumpa, be to, pagal Direktyvos 2011/83 8 straipsnio 1 dalį prekiautojams leidžiama Direktyvos 2011/83 6 straipsnio 1 dalyje nurodytą informaciją pateikti atsižvelgiant į naudojamas nuotolinio ryšio priemones. Tai suteikia papildomo lankstumo prekiautojui.

41 Generalinės advokatės J. Kokott išvada, pateikta byloje *Lenkija / Parlamentas ir Taryba* (C-358/14, EU:C:2015:848, 87 ir 89 punktai ir juose nurodyta jurisprudencija). Taip pat žr. generalinio advokato M. Bobek išvados byloje *Lidl* (C-134/15, EU:C:2016:169) 42 punktą.

42 Išskirta Komisijos pateiktuose dokumentuose.

98. Kita vertus, Suomija, kuriai tam tikrais klausimais pritaria Lenkija ir Vokietija, teigia, kad pati sutarties atsisakymo forma nėra dalis Direktyvoje 2011/83 nurodytos „informacijos“ apie teisę atsisakyti sutarties, todėl jos neprivaloma pateikti prieš vartotojui įsipareigojant sudaryti nuotolinės prekybos sutartį, kai yra taikoma 8 straipsnio 4 dalis. Tai veikiau yra dokumentas, kurį naudodamas vartotojas gali informuoti prekiautoją apie savo norą atsisakyti sutarties. Jeigu teisės aktų leidėjas būtų norėjęs įtraukti pavyzdinę sutarties atsisakymo formą, jis tai būtų aiškiai nurodęs Direktyvos 2011/83 8 straipsnio 4 dalyje. Pavyzdinė sutarties atsisakymo forma nėra „informacija“, turėsianti įtakos pirkėjo sprendimui pirkti arba nepirkti, kas yra siūloma nuotolinės prekybos sutartyje.

99. Suomija taip pat nurodo Direktyvos 2011/83 8 straipsnio 5 dalį ir tai, kad Direktyva 2011/83 taikoma prekybai telefonu. Tai rodo, kad teisės aktų leidėjas nenorėjo įtraukti pavyzdinės sutarties atsisakymo formos, nes formos išsiųsti telefonu techniškai neįmanoma. Suomija pažymi, kad pavyzdinę sutarties atsisakymo formą galima nusiųsti vėliau, naudojant patvariąją laikmeną pagal Direktyvos 2011/83 8 straipsnio 7 dalį. Lenkija pateikia telefonu sudarytos nuotolinės prekybos sutarties, kaip ryšių palaikymo būdo, kurį taikant būtų neįmanoma pateikti pavyzdinės sutarties atsisakymo formos, pavyzdį.

100. Priėjau prie išvados, kad tais atvejais, kai Direktyvos 2011/83 8 straipsnio 4 dalis netaikoma, prekiautojai, prieš sudarydami nuotolinės prekybos sutartį, neprivalo pateikti Direktyvos 2011/83 I priedo B dalyje nustatytos pavyzdinės sutarties atsisakymo formos.

101. Nors pripažįstu, kad Komisijos rekomendaciniame dokumente dėl Direktyvos 2011/83 [43] pritariama pozicijai, kurios Komisija laikėsi pagrindinėje byloje (ir tai nestebina), pavyzdžiui, ji nurodė, kad, kiek tai susiję su skambučiais telefonu, formos turinys vartotojui turėtų būti paaiškintas žodžiu [44], šiuo tikslu Direktyvoje 2011/83 aiškios formuluotės nėra. Kitaip tariant, Direktyvoje 2011/83 nėra jokios nuostatos dėl ryšio priemonių, dėl kurių būtų neįmanoma arba sudėtinga pateikti pavyzdinę sutarties atsisakymo formą. Remiantis šiomis aplinkybėmis galima manyti, kad ES teisės aktų leidėjas nenorėjo įpareigoti prekiautojų tokiomis aplinkybėmis pateikti šią formą.

102. Apskritai, reikalavimas, kad prekiautojai pateiktų pavyzdinę sutarties atsisakymo formą, net jeigu taikoma Direktyvos 2011/83 8 straipsnio 4 dalis, gali būti nesuderinamas su šios nuostatos ir Direktyvos 2011/83 6 straipsnio 1 dalies, kurioje nurodyta, kad reikia vengti nereikalingos naštos prekiautojams, geneze [45].

103. Galiausiai pagal Direktyvos 2011/83 11 straipsnio 1 dalies b punktą vartotojas turi galimybę atsisakyti nuotolinės prekybos sutarties, šiuo tikslu pateikęs nedviprasmišką pareiškimą. Vartotojai neprivalo naudoti I priedo B dalyje nustatytos pavyzdinės sutarties atsisakymo formos. Tai pagrindžia Suomijos argumentą, kad Direktyvoje 2011/83 vartojamas žodis „informacija“ gali būti aiškinamas kaip neapimantis priemonių, kuriomis vartotojas nusprendžia atsisakyti nuotolinės prekybos sutarties. Todėl mano siūlomas sprendimas neprieštarauja aukštam vartotojų apsaugos standartui.

104. Taigi į trečiąjį klausimą siūlau atsakyti taip:

3. Jeigu į pirmąjį klausimą būtų atsakyta, kad konkrečiu atveju būtent prekiautojo pasirinktos nuotolinio ryšio priemonės yra svarbios nustatant Direktyvos 2011/83 8 straipsnio 4 dalies materialinę taikymo sritį, pavyzdinė sutarties atsisakymo forma, nustatyta Direktyvos 2011/83 I priedo B dalyje, neturi būti pridedama prie nuotolinio ryšio priemonių prieš sudarant nuotolinės prekybos sutartį.“

43 https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/crd_guidance_en_0.pdf.

44 Ten pat, p. 34.

45 Žr. po antrašte „Informacijai taikomi reikalavimai“ pateiktą pirmininkaujančios valstybės narės pranešimą, Vartotojų apsaugos ir informavimo darbo grupė, 2009 m. gegužės 13 d., 9833/09, CONSOM 113, JUSTCIV 122, CODEC 720, p. 11.

VI. Išvada

105. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, siūlau Teisingumo Teismui taip atsakyti į *Bundesgerichtshof* (Aukščiausiasis Federalinis Teismas, Vokietija) pateiktus prejudicinius klausimus:

1. Taikant 2011 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/83/ES dėl vartotojų teisių, kuria iš dalies keičiamos Tarybos direktyva 93/13/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 1999/44/EB bei panaikinamos Tarybos direktyva 85/577/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 97/7/EB, 8 straipsnio 4 dalį, atsakymas į klausimą, ar nuotolinio ryšio priemonėse (šiuo atveju tai yra reklaminis prospektas su užsakymo paštu kortele) nėra pakankamai vietos ar laiko informacijai pateikti, priklauso nuo to, ar pakankamai vietos ar laiko nėra dėl (abstrakčiai) nuotolinio ryšio priemonės rūšies.

2. Jeigu į pirmąjį klausimą būtų atsakyta, kad konkrečiu atveju būtent prekiautojo pasirinktos nuotolinio ryšio priemonės yra svarbios nustatant Direktyvos 2011/83 8 straipsnio 4 dalies materialinę taikymo sritį, tai, kad informacija apie teisę atsisakyti sutarties apribojama informacija apie teisės atsisakyti sutarties buvimą, yra nesuderinama su Direktyvos 2011/83 8 straipsnio 4 dalimi ir 6 straipsnio 1 dalies h punktu.

3. Jeigu į pirmąjį klausimą būtų atsakyta, kad konkrečiu atveju būtent prekiautojo pasirinktos nuotolinio ryšio priemonės yra svarbios nustatant Direktyvos 2011/83 8 straipsnio 4 dalies materialinę taikymo sritį, pavyzdinė sutarties atsisakymo forma, nustatyta Direktyvos 2011/83 I priedo B dalyje, neturi būti pridedama prie nuotolinio ryšio priemonių prieš sudarant nuotolinės prekybos sutartį.